

گردشگری پزشکی به مثابه مولفه قدرت نرم اسرائیل

نویسنده: شیدا نعمت الهی سروسنایی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۰/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۲/۰۴

چکیده

۷۵

امروزه مفهوم و به کارگیری قدرت نرم جذابیت زیادی برای کشورها پیدا کرده است. دولت‌ها ترجیح می‌دهند به جای به کارگیری روش‌های مستقیم و کاربرد ابزار قدرت سخت همچون نیروی نظامی، از ابزارهای قدرت نرم برای پی‌گیری اهداف خود بهره ببرند. قدرت نرم مولفه‌های گوناگونی را شامل می‌شود؛ فرهنگ، سینما، موسیقی و زمینه‌های مختلف هنری، انتشار کتب و مجلات و جذب دانشجویان خارجی از ابزارهای قدرت نرم به حساب می‌آیند. صنعت گردشگری نیز از دیگر مولفه‌های این نوع از قدرت است. در حقیقت گردشگری و جذب توریسم این امکان را برای کشور مقصد فراهم می‌نماید تا جاذبه‌ها و شاخصه‌های مثبت خود را در اذهان گردشگران نهادینه کند. این صنعت زیرشاخه‌های متعددی دارد. یکی از زیر شاخه‌های مهم این صنعت، گردشگری پزشکی است. در حقیقت برخی شرایط همچون هزینه‌ها و طول درمان بالا، موجب می‌شود بیماران ترجیح دهند برای درمان به خارج از کشور خود سفر کنند. این انتخاب می‌تواند فرصت مناسبی برای کشور مقصد در جهت ارائه چهره‌ای جذاب و مثبت در راستای اعمال قدرت نرم خود باشد. یکی از مناطقی که در این رشته از صنعت قدرتمند ظاهر شده است، رژیم اسرائیل می‌باشد. در این راستا، نوشتار حاضر قصد دارد صنعت گردشگری پزشکی در اسرائیل را به‌عنوان یکی از ابزارهای قدرت نرم بررسی نماید.

واژگان کلیدی: قدرت نرم، گردشگری، گردشگری پزشکی، رژیم اسرائیل

* فارغ‌التحصیل کارشناسی اقتصاد و کارشناسی ارشد دیپلماسی در سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی

Sheyda.nematolahi@Gmail.com

فصلنامه مطالعات منطقه‌ای: آمریکاشناسی-اسرائیل‌شناسی، سال چهاردهم، شماره سوم، تابستان ۱۳۹۲، صص ۷۵-۹۱

مقدمه

اصطلاح قدرت نرم برای نخستین بار توسط جوزف نای، استاد روابط بین‌الملل دانشگاه هاروارد، در مقابل قدرت سخت که شامل قدرت نظامی و اقتصادی می‌شود، مطرح شد. در واقع قدرت نرم می‌تواند این فرصت را در اختیار کشورها قرار دهد که اهداف ملی را از طریق جذابیت‌های کشورشان پیش ببرند.^۱ این جذابیت‌ها می‌تواند در سینما، ورزش، پیشرفت‌های فن‌آرانه، فرهنگ، هر زمینه از هنر، انتشار کتب و مقالات یک کشور وجود داشته باشد. یکی از ابزارهای قدرت نرم صنعت گردشگری است. این صنعت شرایطی را فراهم می‌نماید تا جاذبه‌های گردشگری یک کشور در حوزه‌های مختلف به گردشگران نشان داده شود.

این جاذبه‌ها در حوزه‌های مختلف می‌تواند وجود داشته باشد. یکی از حوزه‌هایی که امروزه نظر گردشگران را به خود جلب کرده است، جاذبه‌های پزشکی و درمانی کشورهاست. برخی عوامل موجب شده است بیماران و علاقه‌مندان به خدمات پزشکی زیبایی، گزینه سفر به خارج از کشور را انتخاب نمایند. عوامل متعددی همچون هزینه‌های درمان، نبود درمان برای برخی از بیماری‌ها در کشور مبدأ و صف‌های طولانی انتظار برای برخی از درمان‌ها از مهم‌ترین عواملی است که بیماران را ترغیب به سفر به کشورهای دیگر می‌کند. برای مثال، هزینه‌های درمان در آمریکا برای افرادی که فاقد بیمه درمانی هستند، بسیار زیاد بوده و بیماران ترجیح می‌دهند به سایر کشورها جهت درمان سفر کنند؛ و صف‌های انتظار درمان برای برخی از بیماری‌ها در انگلستان به گونه‌ای است که برخی بیماران را ترغیب به استفاده از خدمات گردشگری پزشکی می‌کند. در این شرایط، مناطقی که قادر باشند به میزان بیشتری نظر بیماران را به خود جلب کنند، در این صنعت موفق‌تر خواهند بود و از فرصت‌های ایجاد شده بهره بیشتری خواهند برد. یکی از مناطقی که در این حوزه پیشرفت‌های زیادی داشته و نظر گردشگران پزشکی را به خود جلب کرده است، رژیم اسرائیل می‌باشد. در این راستا مقاله حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به این سوال است: گردشگری پزشکی اسرائیل چه جایگاهی در سطح بین‌الملل دارد؟ و این صنعت چگونه به یکی از ابزارهای قدرت نرم این رژیم تبدیل شده است؟

بررسی وضعیت گردشگری پزشکی در اسرائیل نشان‌دهنده این واقعیت است که رژیم

اشغال‌گر از فرصت‌هایی که در این حوزه داشته، به‌خوبی استفاده کرده است. پیشرفت‌های پزشکی در این منطقه، نوآوری‌ها و اختراعات در حوزه تجهیزات پزشکی و ساخت دارو و همچنین فراهم آوردن محیط و بستر مناسب جهت جذب گردشگران پزشکی، این منطقه را به محلی جذاب برای بیماران تبدیل کرده است. این شرایط ابزار قدرتمندی برای اسراییل جهت اعمال قدرت نرم این رژیم فراهم آورده است.

در راستای تبیین صنعت گردشگری پزشکی در اسراییل و بهره‌مندی از آن با توجه به این مطالب، این مقاله در سه بخش تنظیم شده است. در بخش اول به معرفی مولفه‌های قدرت نرم و نقش گردشگری در قدرت نرم پرداخته می‌شود. در بخش دوم صنعت گردشگری و گردشگری پزشکی معرفی شده و در بخش سوم نیز به صنعت گردشگری پزشکی اسراییل به‌عنوان نمونه‌ای از یک صنعت پیشرفته در این رژیم توجه می‌شود.

یک: قدرت نرم و مولفه‌های آن

ملت‌ها آرمان‌ها و منافع متعددی دارند که برآورده شدن آنها تابعی از سطح و چگونگی قدرت ملی، به‌ویژه در مقایسه با سایر کشورهاست. اگر کشوری از قدرت ملی بالایی برخوردار باشد، خواهد توانست خواسته‌های خود را بدون مانع تامین نماید. می‌توان گفت بین قدرت ملی یک کشور و میزان نقش‌آفرینی آن در روابط بین‌الملل رابطه مستقیمی وجود دارد.^۲ در مناسبات بین واحدهای سیاسی و نیز عرصه بین‌الملل می‌توان دو نوع قدرت سخت و نرم را شناسایی نمود.

هر کدام از این دو نوع قدرت، مبانی نظری و منابع خاص خود را دارند و کشوری قدرتمند است که بتواند با درک هر یک از آنها در مقاطع و مناطق مختلف، راهبرد ملی و فراملی خود را تنظیم کند. در مطالعه و تحلیل قدرت یک کشور، غالباً عناصر محسوس قدرت؛ قدرت سخت، را به‌عنوان ارکان اصلی قدرت یک کشور در نظر می‌گیرند. عواملی چون عشق و علاقه به کشور و مردم یا میزان دلبستگی و حمایت از رهبران سیاسی و گفتار آنها مواردی است که به سهولت قابل مشاهده و ارزیابی نیست، اما گاهی حوزه عمل بسیار گسترده‌تری نسبت به سایر عوامل قابل

مشاهده دارند؛ هرچند نیروی نظامی و عوامل قدرت سخت همیشه مورد توجه سیاستمداران و اندیشمندان حوزه قدرت بوده است.

اما به نظر می‌رسد امروزه نقش عواملی چون فن‌آوری اطلاعات، مشروعیت سیاسی، همبستگی و انسجام مردم به‌عنوان منابع قدرت نرم، اهمیت بیشتری یافته‌اند. در گذشته دولت‌مردان در صحنه داخلی و یا در محیط بین‌المللی با تکیه بر زور سعی در مطیع ساختن مردم و پیشبرد نظرات خود داشته‌اند، اما جدای از هزینه‌های سرسام‌آور به‌کارگیری نیروی نظامی، امروزه به دلیل گسترش سازمان‌های بین‌المللی مدافع حقوق بشر و حقوق ملت‌ها، دولت‌مردان حتی در داخل کشور خود نمی‌توانند به راحتی با تکیه بر زور و تهدید منافع مورد نظرشان را پیش ببرند. منابع قدرت مدام در حال تغییر است؛ بدین معنی که در هر دوره و شرایطی از تاریخ بشر، یک یا چند منبع در توانایی و افزایش قدرت اثرگذار بوده است.

در اروپای قرن هجدهم، جمعیت منبع عمده‌ای برای قدرت محسوب می‌شد. مدتی بعد وسعت سرزمین و سپس اهمیت صنعت و شبکه‌های ریلی مطرح شد. در ابتدای قرن بیستم، علوم و فن‌آوری پیشرفته در صنعت و سلاح هسته‌ای به‌عنوان منابع قدرت مطرح گردید. قرن بیست و یکم با توجه به افزایش نقش اطلاعاتی و سازمانی قدرت، حجم اطلاعات در دسترس، افزایش بیشتری پیدا خواهد کرد و در این میان، توانایی سازمانی برای واکنش سریع و نرمش‌پذیر (قدرت نرم)، به منبعی عمده برای قدرت تبدیل خواهد شد.^۳

الف. قدرت نرم: قدرت نرم عبارت است از توانایی تغییر یا شکل‌دادن اولویت‌های دیگران تا بر اساس آنچه ما می‌خواهیم، فکر یا رفتار کنند. بنابراین قدرت نرم متعلق به بازیگرانی است که بدون استفاده از زور، نتایج دل‌خواه را به دست می‌آورند، به این علت که سیاست‌ها و ارزش‌های آنها برای دیگران جذابیت دارد. به نظر نای، در صورتی یک کشور قادر به تسلط بر دیگران خواهد بود که با کمک شرکت‌ها، بنیادها، دانشگاه‌ها و نهادهای جامعه مدنی‌اش بتواند در اعمال قدرت نرم از دیگران پیشی بگیرد. در این میان فرهنگ، ایده‌ها و ارزش‌های آن کشور در جذب حامیان و متحدان بسیار مهم است.^۴

میشل فوکو اندیشمند فرانسوی نیز معتقد است در قدرت نرم نوعی اجبار (به‌طور

غیرمستقیم) از نوع قدرت سخت پدیدار می‌شود و کارکردی دارد که در بسیاری از موارد، قدرت سخت از انجامش عاجز می‌ماند. قدرت نرم نه زور است و نه پول. در قدرت نرم روی ذهنیت‌ها سرمایه‌گذاری می‌شود. در این نوع قدرت از جذابیت برای ایجاد اشتراک بین ارزش‌ها و از الزام به همکاری در راستای رسیدن به خواست‌ها بهره‌گیری می‌شود.^۵ اگر بازیگری موفق شود قدرت خود را در نگاه دیگران مشروع جلوه دهد و نهادهایی تاسیس کند که دیگران علایق خود را بر اساس ضوابط آن نهادها هماهنگ نمایند، دیگر نیازی نیست بازیگر مسلط به شیوه سنتی عمل نماید و برای تحقق خواست خود از نیروی نظامی یا تهدیدهای خشن استفاده کند. اگر فرهنگ و ایدئولوژی بازیگر مسلط، جذابیت داشته باشد، دیگران با شوق و سرعت زایدالوصفی در راستای مورد نظر قدرت مسلط حرکت و حتی فکر خواهند کرد.^۶ بارزترین نمونه قدرت نرم در سطح خرد، تصویری است که ماکس وبر، جامعه‌شناس شهیر آلمانی، از نفوذ و اقتدار بلامنزاع شخصیت‌های بزرگ و چهره‌های متنفذ به‌دست داده است. در واقع قدرت نرم در توانایی کشورها به نمایاندن خویش در عرصه جهانی معنی می‌یابد.^۷

ب. مولفه‌های قدرت نرم: قدرت نرم محصول و برآیند تصویرسازی مثبت، ارایه چهره موجه از خود، کسب اعتبار در افکار عمومی داخلی و خارجی، اثرگذاری غیرمستقیم توأم با رضا بر دیگران، اراده دیگران را تابع خویش ساختن و مولفه‌هایی از این سنخ است. این هدف از طریق ابزارهای مختلف این قدرت برآورده می‌شود. به‌طور کلی قدرت نرم شامل عناصری ریشه‌دار، حقیقی و فاقد گذر زمان است که در متن فرهنگ، اجتماع، سیاست و اقتصاد یک کشور یافت می‌شود. برخی از این مولفه‌ها عبارتند از: هنر، آداب و رسوم، فولکلور، ویژگی‌های خاص ملی، ورزش، توانمندی اقتصادی، انسجام داخلی، کارآمدی دولت، اعتماد به نفس ملی، همبستگی ملی، جذابیت‌های ایدئولوژیک، جاذبه‌های طبیعی و گردشگری و همچنین ارایه الگویی جذاب در عرصه سیاست خارجی. در واقع گستره شمول ابزارها و مولفه‌های قدرت نرم بسیار بالاست و در برخی از همین مولفه‌ها نیز همچون هنر، می‌توان دنیایی نامتناهی از ابزارهای اعمال قدرت نرم یافت که کاربرد هریک از آنان به ارتقای وجهه و قدرت نرم یک کشور منتهی خواهد شد.^۸

همان‌طور که دیده شد، یکی از مولفه‌های قدرت نرم کشورها صنعت گردشگری و جاذبه‌های

توریستی آن می‌باشد. در ادامه به معرفی صنعت گردشگری پرداخته می‌شود و گردشگری پزشکی به‌عنوان یکی از زیرشاخه‌های آن و به‌عنوان یکی از مولفه‌های قدرت نرم در رژیم اسرائیل مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

دو: صنعت گردشگری و گردشگری پزشکی

امروزه توجه به گردشگری و آثار مثبت آن بسیار افزایش یافته است.^۹ این صنعت نقش بسیار مهمی در رفاه اجتماعی و اقتصادی جوامع میزبان ایفا می‌کند.^{۱۰} بر اساس اعلام شورای جهانی گردشگری و سفر، گردشگری در حال تبدیل شدن به بزرگ‌ترین صنعت جهانی است، به‌گونه‌ای که مشارکت مالی آن در ۲۰۱۱ به بیش از شش تریلیون دلار و حدود ۹٪ تولید ناخالص جهانی رسیده و بیش از ۲۶۰ میلیون شغل در سطح جهان ایجاد کرده است. اما گردشگری کارکردهای متعددی دارد؛ از جمله این کارکردها می‌توان به نیروی حیاتی برای صلح، اهمیت اجتماعی، اهمیت اقتصادی، غنای فرهنگی، فرصت‌های اشتغال و مقاصد آموزشی اشاره کرد.^{۱۱} از کارکردهای این صنعت می‌توان دریافت که گردشگری چگونه قادر است اهداف قدرت نرم یک کشور را پیش ببرد. صنعت گردشگری زیرشاخه‌های متعددی دارد. یکی از شاخه‌هایی که در سال‌های اخیر مورد استقبال گردشگران قرار گرفته است، گردشگری پزشکی است.

بنا به تعریف سازمان گردشگری جهانی، گردشگری به مسافرت افراد از محل دایم زندگی خود جهت حفظ، بهبود یا حصول مجدد سلامت جسمی و ذهنی فرد به مدتی بیش از ۲۴ ساعت و کمتر از یک سال اطلاق می‌شود. اما در این زمینه تعریف «کوچران» شاید دقیق‌تر گویای مفهوم این نوع از گردشگری باشد: گردشگری پزشکی، حاصل جمع همه روابط و پدیده‌هایی است که در نتیجه تغییر مکان و محل سکونت مردم به منظور بهبود، تثبیت و به حال اول برگرداندن مناسب وضعیت فیزیکی، روحی و اجتماعی با استفاده از خدمات سلامت و توسط کسانی که نه برای سکونت و نه برای کار در جایی اقامت دارند، صورت می‌پذیرد.^{۱۲}

مفهوم گردشگری پزشکی جدید نیست، بلکه اولین سابقه تاریخی آن به هزاران سال پیش باز می‌گردد؛ یعنی از زمانی که زوار یونانی به مکانی مقدس موسوم به «پیدوریا» در خلیج سارونیک

می‌رفتند تا از آسکلکپیوس، خدای سلامتی، شفا و درمان بگیرند. در این مکان افراد مجربی نیز بودند که به معالجه و درمان بیماران می‌پرداختند. مردم در بریتانیای دوره حاکمیت امپراتوری روم هم برای مدت دو هزار سال، به زیارتگاه‌هایی مراجعه می‌کردند که در آنجا خود را در آب مقدس شست‌وشو دهند. در قرن ۱۸ میلادی نیز ثروتمندان اروپایی و به‌ویژه آلمانی‌ها، تمایل داشتند با هدف آرامش و سلامتی به کنار رود نیل مسافرت نمایند.^{۱۳} گردشگری پزشکی را می‌توان به‌گونه‌های مختلف دسته‌بندی کرد. در یکی از تقسیم‌بندی‌ها، گردشگری پزشکی بر اساس میزان هزینه و خطرات ناشی از عمل جراحی به سه بخش تفکیک شده است:

الف. درمان‌های سبک مانند دندان‌پزشکی، زیبایی صورت، چشم‌پزشکی و چکاپ کامل؛
ب. درمان‌های متوسط مانند پیوند مو و قرنیه، درمان ناباروری، درمان‌های زیبایی در ناحیه‌های مختلف بدن و آنژوپلاستی؛ و

ج. درمان‌های سنگین مانند جراحی‌های داخلی مثل پیوند اعضا، کاشت حلزون شنوایی، عمل قلب باز، ترمیم ضایعات نخاعی، پیوند مغز استخوان و غیره.

در تقسیم‌بندی دیگری بر اساس علایق مشتریان، تخصص جراحی و طول درمان این حوزه به چهار بخش جراحی زیبایی، گردشگری آب‌درمانی و صحت، گردشگری دندان‌پزشکی و گردشگری ناباروری تقسیم شده است.^{۱۴}

ارتباط میان مراقبت‌های بهداشتی و گردشگری به‌طور فزاینده‌ای در حال افزایش است. به‌گونه‌ای که می‌توان تناقض در ترکیب مفهوم فراغت و لذت و بیماری، رنج کشیدن و درمان را نادیده گرفت. گردشگری پزشکی در نقش بازارگردانی است که به‌وسیله نیروهای بی‌شمار پزشکی، اقتصادی، اجتماعی و عوامل بالقوه در این زمینه شکل گرفته است. بسیاری از کشورها در رقابت در بازار گردشگری پزشکی با ارایه طیف گسترده‌ای از خدمات جراحی، دندان‌پزشکی و پزشکی، با تجهیزات راحت و مدرن به موفقیت دست یافته‌اند.

گردشگران پزشکی برای چکاپ کلی، مراقبت‌های چشم‌پزشکی، خدمات زیبایی، دندان‌پزشکی، پیوند عضو، جراحی قلب، کشت سلولی اعضا، لقاح مصنوعی و درمان بیماری‌های چاقی، به چهار گوشه جهان سفر می‌کنند. مقاصد آسیایی به‌طور خاص برای عیوب استخوانی و

عمل‌های قلب، مورد استقبال قرار می‌گیرند. هند، سنگاپور و تایلند مقاصد خوشنام در گردشگری پزشکی هستند که تعداد زیادی از بیماران خارجی را جذب می‌کنند و درآمد پایداری را از خدمات ارائه شده به دست می‌آورند. این کشورها دارای تسهیلات پزشکی مدرن و عظیمی هستند که توسط پزشکان حاذقی که مجموعه‌ای از خدمات مختلف را ارائه می‌دهند، اداره می‌شوند. توانایی ارائه خدمات در مقاصد گردشگری پزشکی به سطح توسعه‌یافتگی اقتصاد ملی بستگی دارد. به لحاظ ویژگی‌های محیط اقتصادی و مسئولیت‌های تخصصی برای پرداخت حق بیمه، نرخ خدمات پزشکی در برخی مقاصد کمتر از سایرین می‌باشد.^{۱۵}

علاوه بر این، گردشگری پزشکی امکان دستیابی به منابع و توسعه در مناطقی که سابق بر این فاقد مزیت‌های بهداشتی بوده‌اند و در حال حاضر از مزیت‌های مذکور برخوردارند را هم برای گردشگران خارجی و هم برای جمعیت بومی، تسهیل می‌کند. گردشگری پزشکی همچنین به بیمار این توانایی را می‌دهد تا دوره درمان و نقاهت را کنترل کرده و آزادی انتخاب بیشتری داشته باشد. برخلاف روش‌های کلاسیک که بین این دو دوره گسستگی وجود دارد.^{۱۶}

علاوه بر مزایای ذکر شده، این نوع گردشگران هم‌زمان می‌توانند از مزایای فراغتی گردشگری نیز بهره‌جویند. همچنان که «چی کین ییم» در مطالعه‌اش بر روی مقاصد مراقبت‌های بهداشتی در آسیا، این نوع از تعطیلات را این‌گونه توصیف کرده است: «به‌عنوان بخشی از بسته مراقبت‌های بهداشتی، مشتریان از سود جنبی گذراندن تعطیلات و تماشای مناظر در یک کشور خارجی و فرهنگ غیربومی نیز بهره‌مند می‌گردند.» مردم خواستار تعطیلات نامتعارف می‌باشند، اما به دنبال مراقبت‌های بهداشتی نامتعارف نیستند. آنها خواستار مراقبت‌های بهداشتی جهان اول با قیمت جهان سومی می‌باشند که امروزه به یک شعار تبدیل شده است. طبق نظر سازمان بهداشت جهانی، این شاخه روندی رو به رشد را با مفاهیم اقتصادی گسترده طی می‌نماید. درک انگیزه گردشگران پزشکی برای تبیین راهبردهای بازاریابی حیاتی است. بخش قابل توجهی از گردشگری پزشکی به تبلیغات اینترنت محور، خطوط هوایی مختلف و مجلات هوایی وابسته است.^{۱۷} گرایش به استفاده از خدمات گردشگری پزشکی، علل مختلفی دارد. یک دلیل کشش به سوی مسافرت پزشکی، راحتی آن در مقایسه با کشورهای دیگر است. در برخی کشورها که

سیستم خدمات درمانی عمومی متداول است، معمولاً زمان زیادی برای پاسخ‌گویی به نیاز شهروندان صرف می‌شود و بیماران ناگزیرند مدت طولانی در انتظار رسیدگی به وضعیتشان باشند، نظیر پیوند مفصل ران که در انگلستان و کانادا یک سال و یا بیشتر باید در نوبت منتظر شد، اما در سنگاپور، تایلند، فیلیپین یا هند یک بیمار می‌تواند یک روز پس از ورود تحت مراقبت و درمان قرار گیرد. از دیگر دلایلی که موجب می‌شود افراد با هدف درمان مسافرت کنند، می‌توان هزینه پایین مراقبت‌های پزشکی، جست‌وجو برای یافتن یک پزشک متخصص و باتجربه، کیفیت مناسب خدمات درمانی، ایمنی و کوتاه بودن زمان انتظار برای درمان را نام برد.^{۱۸} بر اساس آمار منتشر شده، کشورهای برزیل، کاستاریکا، هند، کره جنوبی، مالزی، مکزیک، سنگاپور، تایوان، تایلند، ترکیه و ایالات متحده آمریکا بزرگ‌ترین مراکز جذب گردشگران پزشکی بوده‌اند. فاکتورهای متعددی در میزان جذب گردشگران پزشکی نقش داشته است. عواملی همچون: جریان بیماران بین‌المللی، میزان پتانسیل در صرفه‌جویی هزینه‌ها، شفافیت و ثبات سیاسی، ساختار مناسب صنعت گردشگری، شهرت پایدار در مورد یک مزیت خاص، تاریخ دستاوردها و اختراعات در زمینه سلامت، کارمندان باتجربه در بخش سلامت و فن‌آوری مناسب در این بخش، از عوامل موثر در میزان پتانسیل جذب گردشگران پزشکی می‌باشد. میزان موفقیت کشورها در جذب گردشگران پزشکی فرصت‌های بسیاری را پیش روی آنها قرار می‌دهد.^{۱۹}

همان‌طور که در بخش قبل نیز بیان شد، گردشگری یکی از مولفه‌های قدرت نرم می‌باشد. در میان زیرمجموعه‌های گردشگری، گردشگری پزشکی شرایط ویژه‌تری را برای اعمال قدرت نرم از سوی کشورها فراهم می‌آورد. با وجود نداشتن روابط سیاسی و دیپلماتیک میان کشورها، بسیاری از بیماران جهت دریافت خدمات درمانی به کشورهایی که شاید دولت‌هایشان با آنها روابط دیپلماتیک نیز نداشته باشند، سفر می‌کنند.^{۲۰} این مساله موجب می‌شود کشورهای تامین‌کننده خدمات درمانی، بتوانند چهره مورد نظر خود را از کشورشان به مردم سایر کشورها نشان دهند. برای مثال سالیانه صدها نفر از کشورهایی که در جنگ با رژیم اسراییل می‌باشند برای دریافت خدمات درمانی به این رژیم سفر می‌کنند. این مساله می‌تواند شرایطی را برای این رژیم جهت تغییر تفکر ساکنان این کشورها نسبت به اسراییل فراهم آورد.

در ادامه صنعت گردشگری پزشکی در اسرائیل بررسی شده و امکانی را که این صنعت جهت اعمال قدرت نرم از سوی این رژیم فراهم می‌آورد، مورد توجه قرار خواهد گرفت.

سه. اسرائیل و گردشگری پزشکی

اسرائیل به سرعت تبدیل به یکی از مراکز گردشگری پزشکی جهان شده است. در چند سال گذشته، بازدیدکنندگان زیادی جهت انجام امور پزشکی به اسرائیل سفر کرده‌اند. برای مثال، در سال ۲۰۰۶ نزدیک به ۱۵۰۰۰ مسافر از سراسر جهان جهت انجام درمان‌های پیچیده پزشکی همچون پیوند مغز استخوان، جراحی قلب و کاتریزاسیون، انکولوژیک جراحی مغز و اعصاب و توان‌بخشی بیماران تصادفی و غیره به اسرائیل سفر کرده‌اند.^{۲۱} اسرائیل منطقه جذابی برای گردشگران درمانی می‌باشد. علل متعددی اسرائیل را به منطقه‌ای جذاب برای گردشگران پزشکی تبدیل کرده است. مهم‌ترین این عوامل در ادامه بیان می‌شود.

الف. امکانات درمانی در بیشتر حوزه‌های پزشکی

اسرائیل امکانات درمانی در بسیاری از حوزه‌های پزشکی را فراهم آورده است، به گونه‌ای که سالیانه گردشگرانی از کشورهایی که امکانات پزشکی بالایی دارند همچون بلغارستان و قبرس نیز به این منطقه سفر می‌کنند. در حقیقت کشورهایی که در زمینه پزشکی از سطح بالایی برخوردارند، لزوماً تمامی زمینه‌ها را پوشش نمی‌دهند. برای مثال پیوند مغز استخوان در قبرس صورت نگرفته و بیماران جهت انجام این عمل گرایش به سفر به اسرائیل دارند.^{۲۲}

ب. هزینه‌های پایین به همراه کیفیت بالا

مسافران بسیاری سالیانه از مبدأ آمریکا به اسرائیل سفر می‌کنند. علت این مسافرت خدمات بسیار بالای پزشکی این منطقه با قیمت‌های پایین‌تر نسبت به آمریکا می‌باشد. برای مثال برای فردی که بیمه درمانی ندارد، انجام یک عمل بای پس، ۱۲۰ هزار دلار هزینه دارد، در حالی که همین عمل در حداسا ۳۵ هزار دلار می‌باشد که این میزان شامل تمامی هزینه‌های مقدماتی

همچون پرواز، اقامت، غذای بیمار و افراد خانواده‌اش نیز شامل می‌شود. بنابراین با وجود پرداخت تمامی هزینه‌های اضافی، هزینه انجام عمل در اسرائیل کمتر از یک‌سوم هزینه‌های آن در آمریکا خواهد بود. زمینه‌های درمان ناباروری و IVF نیز از عوامل جذاب توریسم درمانی در اسرائیل به‌شمار می‌آید. هزینه درمان در این زمینه‌ها به‌طور قابل توجهی پایین است. میزان این هزینه ۳۵۰۰-۳۰۰۰ دلار در مقایسه با ۱۶-۲۰ هزار دلار آمریکا می‌باشد^{۳۳} (جدول شماره یک).

ساکنان ایالات متحده که نیاز به مراقبت‌های پزشکی دارند، مقادیر زیادی را صرف درمان خود می‌کنند. اما شرایط برای افرادی که فاقد بیمه درمانی هستند فرق می‌کند. آنها حق انتخابی ندارند، اما به دنبال معالجه در سایر کشورها و مناطق هستند. هزینه‌های درمان نقش بسیار مهمی در جذب گردشگران پزشکی دارد، اما تنها عامل اثرگذار نیست. از این‌رو گرچه هزینه‌های درمان در اسرائیل نسبت به کشورهای شرقی بالاتر است، اما سطح کیفیت درمان در رژیم اسرائیل از وضعیت بهتری برخوردار است و این واقعیت وجود دارد که کیفیت بالاتر در درمان در اکثر موارد قابل جایگزینی با هزینه‌های پایین‌تر نخواهد بود. در جدول شماره دو هزینه‌های درمان‌های پزشکی در چند کشور در مقایسه با رژیم اسرائیل آورده شده است.

ج. حوزه‌های پیشرفته پزشکی

ارتوپدی یکی از زمینه‌های توسعه‌یافته پزشکی در این منطقه می‌باشد که علت آن را می‌توان در وجود کارشناسان متخصص این رشته و بروز جنگ در این منطقه دانست. انکولوژی دیگر زمینه توسعه‌یافته پزشکی است که تحقیقات بسیار وسیع در این حوزه صورت پذیرفته است. ناباروری و درمان IVF نیز دیگر زمینه‌های است که اسرائیل را به یکی از مناطق پیشرفته درمان این بیماری‌ها تبدیل کرده است.^{۳۴} بسیاری از پزشکان اسرائیلی برنده جایزه پزشکی بوده‌اند.^{۳۵} مراکز عالی درمانی و کارشناسان در هر جنبه‌ای از پزشکی در اسرائیل وجود دارد. پزشکان اسرائیلی برخی راه‌های معالجه برای بیماری‌ها ارایه و پیشنهاد می‌دهند که در کشورهای دیگر مشابه آن صورت نمی‌پذیرد.^{۳۶}

د. بنگاه‌های واسطه در صنعت گردشگری پزشکی

صنعت گردشگری اسرائیل همچنین شرایطی را برای بنگاه‌های واسطه در حوزه گردشگری پزشکی فراهم آورده است. این بنگاه‌ها حد فاصلی بین آژانس‌های مسافرتی و هماهنگ‌کننده‌های پزشکی هستند. این بنگاه‌ها تسهیلات فرآیند دریافت مراقبت‌های پزشکی در کشورهای خارجی را با پشتیبانی در تمامی زمینه‌ها فراهم می‌کنند. این پشتیبانی از مرحله خرید بلیط هواپیما تا پایان فرآیند دریافت مراقبت‌های پزشکی در کشورهای خارجی را شامل می‌شود. این بنگاه‌ها همچنین تورها و همچنین انجام سفرهایی را در داخل اسرائیل به بیماران و همراهانشان پیشنهاد و اطلاعاتی را در این حوزه در اختیار آنها قرار می‌دهند. معمولاً این بنگاه‌های واسطه حق واسطه‌گری خود را از پزشکان دریافت می‌کنند و در هیچ هزینه‌ای از بیماران وجهی دریافت نمی‌شود. در صورتی که بیماران خانواده و یا دوست نزدیکی در اسرائیل نداشته باشند، استفاده از خدمات این بنگاه‌ها یکی از راه‌های استفاده از خدمات گردشگری پزشکی در اسرائیل است.^{۲۷}

ه. تجهیزات پزشکی و دارو

سیستم مراقبت‌های بهداشتی اسرائیل نیز یکی از پیشرفته‌ترین سیستم‌ها در جهان است. نوآوری و اختراع در تجهیزات پزشکی یکی از ویژگی‌های شاخص سیستم پزشکی این رژیم می‌باشد که در سطح جهان شناخته شده‌اند. تحقیقات دارویی و علمی بسیاری در این منطقه صورت می‌گیرد و این رژیم همواره میزبان کنفرانس‌های بین‌المللی درمانی است. دیگر ویژگی جذاب گردشگری درمانی این رژیم، فضای آرام و مکان‌های علمی که تاثیر مثبتی بر بیماران دارد، می‌باشد.^{۲۸}

و. منابع طبیعی درمانی

یکی از جاذبه‌های گردشگری درمانی در این منطقه، دریای مرده است. این دریا به یکی از مراکز تحقیقات سلامتی و درمان بسیاری از بیماری‌ها تبدیل شده است. مواد معدنی آب این دریا، اندک بودن گرده‌ها و سایر مواد آلرژی‌زا در فضا، کاهش ترکیبات فرابنفش اشعه‌های

خورشید و فشار هوای بالا در این عمق زیاد که تاثیرات درمانی خاصی دارد، از ویژگی‌های این دریا می‌باشد که سالیانه جمعیت زیادی را به قصد درمان به خود جلب می‌کند. برای مثال برای برخی از بیمارانی که از مشکلات تنفسی رنج می‌برند، افزایش فشار هوا جهت کاهش علائم بیماری آنها مفید خواهد بود.^{۲۹} بیمارانی که از اختلالات پوستی رنج می‌برند نیز از علاقه‌مندان به استفاده از شرایط این دریا می‌باشند. در حقیقت این بیماران قادرند به مدت طولانی در این ناحیه حمام آفتاب بگیرند. این امکان به دلیل سطح پایین‌تر این منطقه از سطح دریا و میزان پایین‌تر اشعه‌های زیان‌آور فرابنفش فراهم می‌شود.^{۳۰}

ز. مدت زمان انتظار پایین

مدت زمان انتظار پایین برای انجام عمل جراحی از دیگر مزایای جذب گردشگر در اسرائیل است. به این علت که حتی در کشورهایی با رفاه اجتماعی بالا بیماران می‌بایست مدتی را در صف انتظار عمل‌های جراحی‌ها صرف نمایند. برای مثال در انگلستان مدت زمان صرف شده در صف‌های انتظار برای عمل مفصل ران سه ماه می‌باشد و عملاً نیز انتظار برای این عمل پنج ماه است. مدت انتظار در مورد سایر اعمال جراحی نیز در این کشور طولانی است. مدت انتظار برای عمل آب مروارید ۱۱ ماه، دیسک ستون فقرات پنج ماه و برای ترمیم فتق نیز پنج ماه می‌باشد. در صورتی که این عمل‌های جراحی در اسرائیل می‌تواند با چندین هفته انتظار صورت پذیرد. این مساله یکی از عوامل جذب گردشگر از کشورهای با رفاه بالا به اسرائیل شده است.^{۳۱}

نتیجه‌گیری

جوزف نای قدرت نرم را به توانایی کسب قدرت مطلوب از طریق جاذبه و نه از طریق اجبار یا تطمیع تعریف می‌کند. به کارگیری این نوع از قدرت در مقابل قدرت سخت بسیار مورد توجه قرار گرفته است. منابع قدرت نرم شرایطی را برای استفاده‌کنندگان آنها فراهم می‌آورد تا بدون برخورد مستقیم به اهداف مورد نظرشان دست یابند. ورزش، هنر، انتشار کتب و مقالات، برندها، پیشرفت‌های فن‌آورانه برخی از مولفه‌های قدرت نرم هستند. در این میان یکی از مولفه‌های موثر

در این نوع از قدرت، صنعت گردشگری و زیرشاخه آن، گردشگری پزشکی است. در واقع برخی از کشورها با فراهم آوردن شرایط لازم جهت جذب گردشگران پزشکی که جهت درمان به خارج از کشور خود سفر می‌کنند، ضمن کسب درآمد قادرند قدرت نرم خود را نیز افزایش دهند. یکی از مناطق فعال در این حوزه رژیم اسرائیل می‌باشد. این رژیم با فراهم آوردن خدمات با کیفیت پزشکی، تجهیزات با فن‌آوری بالا، حضور پزشکان سطح بالا و هزینه‌های پایین‌تر نسبت به کشورهای توسعه‌یافته، محل مناسبی جهت جذب این گردشگران است. این شرایط زمینه‌ای را برای این رژیم فراهم آورده است تا ذهنیت گردشگران را متناسب با اهداف خود تحت تاثیر قرار دهد.

جدول شماره یک

نوع سازمان	میزان بیماران سالانه	میزان حجم معاملات مالی (میلیون شکل اسرائیل) ۲۰۰۶
بیمارستان خصوصی	۳۵۰۰	۲۵
بیمارستان‌های نیمه خصوصی	۲۵۰۰	۴۰
بیمارستان‌های دولتی	۷۰۰۰	۷۵
سایر (سازمان‌ها و مراکز درمانی)	۳۰۰۰	۲۰
مجموع (شکلز) واحد پول اسرائیل	۱۶۰۰۰	۱۶۰

* مجموع به دلار آمریکا: ۴۰ میلیون

Source: Hadassah University Medical Center

جدول شماره دو

کشور	هزینه در آمریکا با پرداخت بیمه	هزینه در آمریکا بدون بیمه	هند	تایلند	سنگاپور	اسرائیل
آنژیوپلاستی	۲۵-۳۷	۵۷-۸۲	۱۱	۱۳	۱۳	۱۷
بای پس معده	۲۷-۴۰	۴۷-۶۹	۱۱	۱۵	۱۵	۲۰
بای پس قلب	۵۴-۷۹	۱۲۲-۱۷۶	۱۰	۱۲	۲۰	۳۵
تعویض دریچه قلب	۷۱-۱۰۳	۱۵۹-۲۳۰	۹.۵	۱۰	۱۳	۳۵
پیوند مفصل ران	۱۸-۲۶	۴۳-۶۳	۹	۱۲	۱۲	۲۲
هیستروکتومی	۹-۱۳	۲۰-۲۹	۲.۹	۴.۵	-	۱۱
پیوند زانو	۱۷-۲۵	۴۰-۵۸	۸.۵	۱۰	۱۳	۲۲
هم جوشی نخاعی	۲۵-۳۶	۶۲-۹۰	۵.۵	۷	۹	۲۷

Source: Subimo (U.S. rates, including at least one day of hospitalization); Planet Hospital (international rates)

منابع و یادداشت‌ها:

1. Soft power tourism, Research Papers Center, www.eng.hi138.com/?b3
۲. سیدهادی زرقانی، مقدمه‌ای بر قدرت ملی: کارکردها، محاسبه و سنجش، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۸، ص ۱۱۱.
۳. زهرا پیشگاهی فرد و همکاران، «جایگاه قدرت نرم در قدرت ملی با تاکید بر جمهوری اسلامی ایران»، راهبرد، شماره ۶۱، سال بیستم، زمستان ۱۳۹۰، ص ۱۹۴.
۴. جوزف نای، مترجمان: سید محسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، ۱۳۸۷، ص ۱۰۰.
۵. زهرا پیشگاهی فرد و همکاران، پیشین، ص ۱۹۷.
۶. همان، ص ۱۹۸.
۷. فصلنامه مطالعات بسیج، سال سیزدهم، شماره ۴۷، تابستان ۱۳۸۹، ص ۱۲۲.
۸. محمودرضا گلشن پژوه، «جمهوری اسلامی و قدرت نرم: نگاهی به قدرت نرم‌افزاری جمهوری اسلامی ایران»، تهران، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۸۷، صص ۱۴۶-۱۴۵.
9. M. Hall & A. Lew, *Understanding and Managing Tourism Impacts: An Integrated Approach*, 2009, London: Rutledge.
10. J. Walker, *Tourism Concepts and Practices*, New Jersey: Prentice Hall, 2011.
۱۱. حسن زارعی متین و همکاران، «تبیین مسائل صنعت گردشگری جمهوری اسلامی ایران»، اندیشه مدیریت راهبردی، سال ششم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۱، صص ۷۴-۷۵.
۱۲. «مروری بر وضعیت گردشگری پزشکی در کشورهای در حال توسعه با تاکید بر کشور ایران»، مانده بن، مؤگان تراب احمدی، کتاب ماه علوم اجتماعی، ص ۱۰۵.
۱۳. سازمان توسعه و تجارت ایران، معاونت بررسی بازار و بازاریابی، دفتر بررسی بازار کالا و خدمات، تورسیم درمانی در جهان و ایران، ۱۳۸۶، ص ۵.
14. TRAM (Tourism Research and Marketing), *Medical Tourism: a Global Analysis, a Report by Tourism Research and Marketing*, Atlas publication, Netherlands, 2006, pp. 50-52.
۱۵. «مروری بر وضعیت گردشگری پزشکی در کشورهای در حال توسعه با تاکید بر کشور ایران»، پیشین، ص ۱۰۵.
16. Tim Winter, Peggy Teo and T.C. Chang(edr.), "Asia on Tour Exploring the Rise of Asian Tourism," 2009, Routledge.
۱۷. «مروری بر وضعیت گردشگری پزشکی در کشورهای در حال توسعه با تاکید بر کشور ایران»، پیشین، ص ۱۰۶.
۱۸. سازمان توسعه و تجارت ایران، معاونت بررسی بازار و بازاریابی، دفتر بررسی بازار کالا و خدمات، تورسیم درمانی در

19. Why In israel? <http://isramedicine.com/app/showcontent.asp?>
20. All About Medical Tourism, WWW.HADASSAH-MED.COM/HADASSAH-SCHOOLS.ASPX
21. Why in Israel? <http://isramedicine.com/app/showcontent.asp?>
22. Medicine in Israel, http://www.dmedical.org/medicine_israel.html
23. Why in Israel? <http://isramedicine.com/app/showcontent.asp?>
24. [www.nytimes.com/2011/0718/world/middle east](http://www.nytimes.com/2011/0718/world/middle-east)
25. <http://www.nobelprize.org/>
26. Medicine in Israel, <http://www.isramedicine.com/app/shocontent.asp>
27. Medical tourism in Israel, [www.wikipedia.org/wiki/medical tourism in Israel](http://www.wikipedia.org/wiki/medical_tourism_in_Israel)
28. Medicine in Israel, <http://www.isramedicine.com/app/shocontent.asp?>
29. S. Halevy (etal.), "Dead Sea Bath Salt for the Treatment of Psoriasis Vulgaris: a Double-Blind Controlled Study," *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, Volume 9, Issue 3, pp. 237-242
30. Ibid.
31. Oxford Analytic, "Medical Tourism Industry Grows, Rapidly," [http://www.oxan.com /](http://www.oxan.com/)

